

บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม:

กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Imam's role in the development of the Muslim community:

A case study of Ayutthaya

พิสิฐ โองเจริญ*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ, ระดับการศึกษาภาคสามัญ, ระดับการศึกษาภาคศาสนา, ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง, และการดำรงตำแหน่งอื่นในชุมชน) ที่มีผลกระทบกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนเมือง (เขตเทศบาล) และชุมชนชนบท (นอกเขตเทศบาล) ที่มีผลกระทบกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม 4) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคตลอดจนการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม เกิดจากตัวของอิหม่าม ประชาชน (สัปบุรุษ) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) การได้มาหรือที่มาของผู้นำ (อิหม่าม) ในระดับต่าง ๆ ได้มาจากการเลือกตั้งนั้น ซึ่งขัดกับหลักการศาสนา ก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชนมุสลิมทุกระดับ 2) ผู้นำ (อิหม่าม) ในระดับต่าง ๆ บางคนมีคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสม ไม่คู่ควรแก่การดำรงตำแหน่งในองค์กรศาสนา 3) ผู้นำ (อิหม่าม) ไม่ได้

สะท้อนความเป็นตัวแทนของจำนวนประชาชนมุสลิมในพื้นที่ที่แท้จริง กับเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพล และมีฐานะทางเศรษฐกิจเข้าสู่ตำแหน่งในระดับต่าง ๆ ได้โดยง่าย 4) การได้มาซึ่งผู้นำ (อิหม่าม) ในระดับต่าง ๆ มีข้อครหาเรื่องการลอบบีโดยกลุ่มผู้มีสิทธิลงคะแนนออกเสียง และจงใจให้ไปลงคะแนนด้วย เงิน และหรือการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิด ความเสื่อมเสียต่อเกียรติยศของผู้ดำรงตำแหน่งในระดับต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อภาพพจน์ของชุมชนมุสลิมโดยรวม 5) การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในระดับต่าง ๆ เป็นอำนาจของผู้นำนั้นแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้เกิดข้อครหาว่ามีการซื้อตำแหน่ง และได้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งในการบริหารองค์กรศาสนา ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชนของผู้นำ (อิหม่าม) มีดังนี้ 1) ให้กำหนดให้ที่มาของผู้นำ (อิหม่าม) ในระดับต่าง ๆ ให้ได้มาจากการปรึกษาหารือ (มุชาวะเราะฮ์) กันเองในระหว่างผู้สมัครใจอาสาเข้ามารับการคัดเลือกด้วยตนเองโดยมีกติกาว่า จะต้องไม่เสนอตนเองเข้ารับการดำรงตำแหน่งนั้น ๆ 2) ให้กำหนดคุณสมบัติด้านการศึกษาศาสนา และสายสามัญ รวมถึงคุณสมบัติอื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้นำ (อิหม่าม) ในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ

*นักศึกษาลัทธิสุตฺตฺรรัฐประศาสนศาสตร์ดุชะฎิบัณฑิต

และคู่ควรกับตำแหน่งอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: บทบาท, การพัฒนา, ชุมชนมุสลิม

Abstract

The study has the following objectives.

1) To study the role of imam in the Muslim community, political, economic, and social organization Act 2540 Islamic 2) to study the relationship between personal factors (age, education level, Region. General, religion, education level, length of tenure, and tenure in the community) has an impact on the role of imam in the Muslim community. 3) To study the relationship between urban style housing conditions (municipalities) and rural communities (municipalities) that have an impact on the role of imam in the Muslim community, 4) to study the problems and obstacles. As well as problems in the development of the Imam. Barriers to the development community, the imam of the Imam (Sappuruk) and its related entities. 1) Acquisition of a leader (imam) at various levels have elected it. Which is contrary to religious principles causing a rift within the Muslim community at all levels. 2) Leader (imam) at various levels, some features are not appropriate. Not worthy of the position in religious organizations. 3) Leader (Imam) do not reflect the representation of Muslims in public. The real area the opportunity to influence and economic position to the position at various levels easily. 4). Acquisition of a leader (Imam) in a scandal in the lobby. By the vote and to vote

with money and incentivize or facilitate the activities causing damage to honor those who served at various levels. Causing damage to the image of the Muslim community as a whole. 5) The appointment of a panel of experts at various levels. As the leader of the sole. The cause of the accusation that they are purchasing position. The luminaries are not suitable for the position in religious organizations. Recommendations problems in developing community leaders (imams) are as follows: 1) To determine the source of the leader (imam) at various levels to the consultation. (Surah Muhammad Jawad Cua Lo) during the friendly volunteers came voluntarily enrolled themselves with the rules. Must not offer themselves to the position of the other two). To qualify for education in Islamic and ordinary. Other features include: In order to derive the leader (imam) at different levels appropriate to fulfill the role and responsibilities truly worthy of the position.

Keywords: Role, the development, the Muslim community.

บทนำ

“อิหม่าม” คำนี้เป็นคำที่มีคุณค่าที่มีความหมายที่สำคัญยิ่งที่ใช้สรรพนามแทนผู้นำทางศาสนาอิสลาม ประจักษ์ชัดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ให้ไว้ ณ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2540 เป็นปีที่ 52 ในรัชกาลปัจจุบันพร้อมทั้งได้กำหนดคุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่ของอิหม่าม ไว้อย่างชัดเจน ตามตามลำดับ ดังนั้นในปัจจุบันการได้มาของ

ตำแหน่ง “อิหม่าม” กับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 นั้น แต่ในความเป็นจริงโดยภาพรวมของตำแหน่งผู้นำ (อิหม่าม, คอเต็บ, บิหลั่น และกรรมการมัสยิด) ที่ได้นั้นจะได้มาโดยการเลือกตั้ง ก่อให้เกิดการแข่งขันเมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้นก็จะทำให้ได้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอิหม่ามกับผู้ที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งนั้น จากสัปบุรุษ ส่งผลให้ผู้ที่มีคะแนนเสียงข้างมากได้เป็นผู้นำในการบริหารงานมัสยิด จึงเกิดการแบ่งสัปบุรุษเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ชนะก็ได้ดำเนินการบริหารงานมัสยิด ส่วนกลุ่มที่แพ้ก็จะไม่ร่วมกิจกรรมใด ๆ ในมัสยิด จึงส่งผลให้เกิดการแตกแยกไม่มีความเป็นเอกภาพในการบริหารองค์กรได้ ซึ่งไม่แตกต่างอะไรกับการแข่งขันในทางการเมือง แล้วอิหม่ามก็ไม่ยอมปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในฐานะของ “อิหม่าม” ทั้งในหลักการของศาสนา และหลักการตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ดังเช่นบทบาทของอิหม่ามที่เห็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้มีหน้าที่ กินนุญ, ละหมาดคนตาย, งานแต่งงาน (นิกะฮ์), งานบุญเลี้ยงน้ำชา เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงนั้น ผู้ที่เป็นอิหม่ามนั้น ต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม และวิถีชีวิตของท่านศาสดา(นบีมุฮัมมัด) ได้กล่าวโดยสรุปว่า อิหม่ามต้องรับผิดชอบคนในชุมชนที่เป็นสัปบุรุษของมัสยิดนั้นทุก ๆ เรื่อง เช่น เยาวชนต้องเรียนพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน ผู้ใหญ่ต้องให้มีวิถีชีวิตผูกพันกับมัสยิดซึ่งเป็นบ้านของพระเจ้า (อัลเลาะห์) ความเป็นอยู่ของครอบครัวในชุมชน อิหม่ามต้องรู้ถึงปัญหาทุกเรื่องของชุมชน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานั้น ๆ ตามกรอบของอิสลามอย่างแท้จริงทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองการปกครอง ดังนั้นอิหม่ามต้องได้มาด้วยความบริสุทธิ์ โดยให้ผู้ที่มีความรู้ทางด้านต่าง ๆ เชิญมาเป็นอิหม่ามโดยยึดหลักการศาสนาอิสลาม (สภามุชเวเราะห์) และต้องยึดถืออันมำสู่การปฏิบัติตามคัมภีร์อัล-กุรอานที่บัญญัติไว้ดังนี้

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเชื่อฟังพระเจ้า (อัลเลาะห์) และเชื่อฟังศาสนดา (รอซูล) เกิด และผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย (1) แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใด ก็จงนำสิ่งนั้นกับไปยังพระเจ้า (อัลเลาะห์) และศาสนดา (รอซูล) (2) หากพวกเจ้าศรัทธาต่อพระเจ้า (อัลเลาะห์) และวันปรโลก นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่ง และเป็นการกลับไป (3) ที่สวยงามยิ่ง”

คำอธิบายที่ (1): บรรดาเจ้าหน้าที่ในหมู่ของพวกเจ้าที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครอง เมื่อเจ้าหน้าที่เหล่านั้นสั่งให้ทำสิ่งใดก็จงปฏิบัติตาม

คำอธิบายที่ (2): นำสิ่งที่ขัดแย้งกันนั้นไปตรวจสอบดูกับคัมภีร์อัล-กุรอาน และสุนนะฮ์ของท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) ว่าพระเจ้า (อัลเลาะห์) และท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) ได้กล่าวอย่างไร แล้วให้ยึดถือตามนั้นโดยปราศจากข้อสงสัยใดๆทั้งสิ้น

คำอธิบายที่ (3): กลับไปสู่ความจริงที่สวยงามยิ่ง เพราะจะทำให้ทุกฝ่าย ตั้งอยู่ในสิ่งที่ถูกต้อง และมีความพอใจโดยทั่วกัน (ซูเราะฮ์ที่ 4 อัน-นิซาอฺฮุซุที่ 5 อายะฮ์ 59: 195)

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ วิถีชีวิตชาวไทยมุสลิม ที่จะศึกษาประกอบด้วย การพัฒนาวิถีชีวิตตามหลักการศาสนาอิสลาม หมายถึง แบบแผนวิถีชีวิตของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักคุณธรรม โดยมีคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นธรรมนูญ และแบบฉบับของท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) ดังนี้

1. หลักการศรัทธาในศาสนาอิสลามนั้น ท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) ได้กล่าวว่า

“การศรัทธานั้น คือ การศรัทธามั่นในพระเจ้า (อัลเลาะห์) และศาสนทูต (มลาอิกะฮ์) ของพระองค์ และคำภีร์ของพระองค์ และวันสิ้นโลก และกฎแห่งความดีและความชั่ว” (บันทึกโดย “อิหม่ามมุสลิม”)

ดังนั้นการศรัทธาสามารถสรุปได้ 6 ประการ คือ ศรัทธาในพระเจ้า (อัลเลาะห์) ศรัทธาในศาสนทูต (มลาอิกะฮ์) ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ทางศาสนา ศรัทธาในวันสิ้นโลก (วันกิยามะฮ์) และศรัทธาในกฎแห่งความดี – ความชั่ว (อัล-เกาะฎอ และอัล-เกาะดร์)

2. หลักการปฏิบัติในอิสลามนั้นท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) ได้กล่าวว่า

“อิสลามนั้นคือ การปฏิญาณตนว่าแท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ และแท้จริงมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลเลาะห์ และการดำรงละหมาด (นมาซ) และการถือศีลอดในเดือนรอมาดอน และการบริจาคทาน (ซะกาต) และการประกอบพิธีฮัจญ์หากท่านมีความสามารถ” (บันทึกโดย “อิหม่ามมุสลิม”)

ดังนั้นหลักปฏิบัติของอิสลามนั้นสามารถสรุปได้ 5 ประการคือ การปฏิญาณตน การละหมาด (นมาซ) การถือศีลอด (อัส-ซะฮูม) การบริจาคทาน (อัส-ซะกาต) การประกอบพิธีฮัจญ์

3.หลักคุณธรรมจริยธรรม คือ ความประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้องตามหลักการ และแนวทางของศาสนาอิสลาม เป็นที่ยอมรับของสังคมมุสลิมทั่วโลก โดยมีท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) เป็นผู้ชี้แนะแนวทาง อธิบายกำหนดรายละเอียด ทั้งภาค ทฤษฎี และปฏิบัติตามครรลองของศาสนาอิสลาม แต่ความดีที่บริสุทธิ์นั้น ท่านศาสดา (นบีมุฮัมมัด) ได้กล่าวว่า

“ความดีนั้น คือการที่ท่านสักการะพระเจ้า (อัลเลาะห์) เสมือนท่านเห็นพระองค์แม้ท่านไม่เห็นพระองค์แท้จริงพระองค์ทรงเห็นท่าน” (บันทึกโดย “อิหม่ามมุสลิม”)

อัล-เคาะซาบะฮ์ คือ บุคคลที่เป็นสาวกของท่านศาสนทูต (มุฮัมมัด) ที่นับถือศาสนาอิสลาม และได้รับการถ่ายทอดหลักการต่าง ๆ ของอิสลามมาจากศาสนทูตโดยตรง เป็นผู้ปฏิบัติตามท่านศาสนทูตอย่างเคร่งครัด เป็นผู้ต่อสู้เพื่อปกป้องศาสนาอิสลามด้วย

ทรัพย์สิน และเลือดเนื้อของเขาเคียงบ่าเคียงไหล่กับท่านศาสนทูต และเป็นผู้ที่ตายในสภาพที่นับถือศาสนาอิสลาม

อัล-ตาบิอิน คือบุคคลที่เกิดหลังจากที่ท่านศาสนทูตได้เสียชีวิตไปแล้ว เป็นบุคคลที่อยู่ร่วมสมัยกับบรรดาอัล-เคาะซาบะฮ์ เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นผู้เรียนรู้หลักการต่าง ๆ ของอิสลามมาจากเหล่าบรรดาอัล-เคาะซาบะฮ์ เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักการอิสลามอย่างเคร่งครัด เป็นผู้ต่อสู้เพื่อปกป้องศาสนาอิสลาม ด้วยทรัพย์สิน และเลือดเนื้อของเขา เคียงบ่าเคียงไหล่กับบรรดาอัล-เคาะซาบะฮ์ และเป็นผู้ที่ตายในสภาพที่นับถือศาสนาอิสลาม

อัล-อุละมาอ์ คือบุคคลที่ศึกษาหลักการของศาสนาอิสลามอย่างละเอียด มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม และมีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับรายละเอียด และข้อปลีกย่อยต่าง ๆ ที่อยู่ในศาสนาอิสลาม มีความจำอย่างแม่นยำเกี่ยวกับตัวบทต่างๆจากอัล-กุรอาน และหะดีษ และเป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของอิสลามอย่างเคร่งครัดด้วยความบริสุทธิ์ใจ และยำเกรงต่อพระเจ้า (อัลเลาะห์) อย่างแท้จริง

อัล-อิญมาอ์: หลักการหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนาที่มาจากความเห็นของบรรดาอุละมาอ์ทั้งหมดตรงกัน ดังกล่าวโดยผ่านการวินิจฉัยของพวกเขาจากตัวบทต่าง ๆ ที่มาจากอัล-กุรอาน และอัล-หะดีษอย่างละเอียด

อัล-กียาส การเปรียบเทียบโดยการนำเอาข้อกำหนด หรือกฎหมายข้อหนึ่งจากบัญญัติของศาสนาอิสลามมาเปรียบกับสิ่งที่ไม่ได้มีตัวบทหลักฐานกำหนดไว้ อันเนื่องจากสิ่งนั้นมีคุณลักษณะที่ละม้ายคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีตัวบทหลักฐาน หรือมีคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เช่น สุรา เป็นสิ่งต้องห้ามอันเนื่องมาจากทำให้สติสัมปชัญญะ ต้องสูญเสียไป เหตุนี้จึงนำไปเปรียบเทียบกับทุกสิ่งที่ทำให้สติสัมปชัญญะต้อง

สูญเสียไป ว่าเป็นสิ่งที่ต้องห้ามตามหลัก การอิสลามไปด้วย เช่น ยาเสพติดทุกชนิด เบียร์ ไวน์ ฯลฯ

อัล-หะดีษ: ในภาษาอาหรับมีความหมาย ดังนี้

1. แปลว่า ใหม่ ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า อัล-เกะดีม ซึ่งแปลว่า เก่า

2. แปลว่า คำพูด เช่น หะดีษของอับดุลลอฮ์ หมายถึง คำพูดของอับดุลลอฮ์ เป็นต้น

ส่วนความหมายทางวิชาการอิสลาม หมายถึง: คำพูด การกระทำ การยอมรับ และจนชั่วประวัติของท่านศาสนทูตมุฮัมมัด หรือหมายถึงทุก ๆ สิ่งที่เกิดถึงท่านศาสนทูตมุฮัมมัด

อิสลามเป็นทั้งศาสนาและระบอบแห่งการดำเนินชีวิต (Way of life) หลักคำสอนจึงประกอบไปด้วยกระบวนการแห่งชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองโดยผู้มีความศรัทธาจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมส่งเสริมให้เกิดความเจริญมั่นคง และอยู่ในกรอบแห่งอิสลามโดยแท้จริงตระหนักอยู่เสมอว่าชีวิตของเขาได้พัฒนาการเข้ากับอำนาจสูงสุดของพระเจ้าทรงสร้างโลกในทุกสถานภาพของเขาจะระลึกถึงพระเจ้าเป็นเจ้า และมอบหมายตนเองให้อยู่ภายใต้การคุ้มครองของพระองค์ตลอดเวลา เขาเป็นผู้มีจิตใจมั่นคงและมีสมาธิเสมอ

สังคมมุสลิมต้องมีมัสยิด เพราะมัสยิดคือบ้านของพระเจ้า (อัลละฮ์) บนพื้นพิภพนี้ มัสยิดจะเป็นสถานที่ที่ซึ่งความเมตตาของพระองค์ถูกประทานลงมาเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจทุกอย่างเพื่อพระเจ้า (อัลละฮ์) อีกทั้งเป็นสถานที่ให้สัปบุรุษมาพบปะ เพื่อปรึกษาหารือ และการช่วยเหลือกันในสังคมมุสลิม เป็นสถานที่ที่มุสลิมทุกชีวิตต้องผูกพันเพราะมัสยิดมีความสำคัญต่อชีวิตมุสลิมเป็นอย่างมากตั้งแต่เกิดจนถึงบั้นปลายของชีวิตมัสยิดจึงเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของชุมชนมุสลิมโดยเฉพาะเรื่องสังคมนั้น พี่น้องมุสลิมต้องเน้นเป็นพิเศษ และต้องรับผิดชอบต่อสังคม

ดังนั้นอิหม่ามจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความรู้สึกรักนึกคิดของประชาชนในการขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนหรือท้องถิ่นได้มีการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอิหม่ามจึงเป็นผู้ที่ชาวบ้านยกย่องนับถือว่าเป็นผู้ที่มีศีลธรรม และผู้มีความรู้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหน้าที่ประจำของอิหม่ามคือการแนะนำสั่งสอนมุสลิมให้เคร่งครัดในศาสนาสอนเยาวชนให้รู้จักการอ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นผู้นำในการละหมาดและโอกาสงานพิธีต่าง ๆ เช่น การเกิด การสุหนัต (การขริบปลายอวัยวะเพศชาย) การนิกะห์ (แต่งงาน) การเป็นต้น โดยมีคอเต็บ และ บิหลันเป็นผู้ช่วย

ชุมชนที่ดำเนินการหลักการนี้ย่อมเป็นชุมชนที่มีการพัฒนา และเป็นชุมชนตามอุดมการณ์อิสลามอย่างแท้จริงในการรวมตัวหรือรวมกลุ่มของมุสลิมในการตั้งชุมชนนั้นมักจะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการทำการกิจกรรมอันส่งเสริมศาสนาอิสลามในทางที่สร้างสรรค์ทั้งที่เป็นศาสนกิจ และกิจเพื่อสังคมชุมชน และท้องถิ่น โดยแต่ละชุมชนจะสร้างมัสยิด ไว้เพื่อเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมต่างๆของมุสลิมทั้งในด้านเศรษฐกิจ, สังคม และการเมืองการปกครอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมืองการปกครอง ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ, ระดับการศึกษาภาคสามัญ, ระดับการศึกษาภาคศาสนา, ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง, และการดำรงตำแหน่งอื่นในชุมชน) ที่มีผลกระทบกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนเมือง (เขตเทศบาล) และชุมชนชนบท

(นอกเขตเทศบาล) ที่มีผลกระทบกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม

4. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม: กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์ (interview schedules)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้รวมจำนวน 600 คน ประกอบด้วยอิหม่ามและสัปบุรุษในจำนวนมัสยิด 60 มัสยิด มัสยิดละ 10 คน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้จะใช้สูตรของ Yamane ในการคำนวณหาขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสม

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาความเห็นโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้นโดยผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามลำดับดังนี้

1. ผู้ศึกษาวิจัยออกแบบแบบสัมภาษณ์โดยศึกษาจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หนังสือ เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้าง

แบบสัมภาษณ์

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนั้นตรงกับเนื้อหาที่ต้องการวัดหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบด้านภาษาที่ใช้ การวางรูปแบบ ข้อ ความต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความแม่นยำตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และให้ข้อเสนอแนะในเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติ

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

1.1 ในการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้นจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 หนังสือ เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1.2 ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้วิธีการเรียงเรียงข้อมูล ประกอบการอธิบาย การให้ข้อสังเกต และการวิจารณ์ ตามวิธีการดังนี้

วิธีการ เรียงเรียงข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลในหัวข้อที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากเอกสารปฐมภูมิได้แก่พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิจัยให้ข้อสังเกต หรือวิจารณ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

2.1. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามโครงสร้างในแบบสัมภาษณ์

2.2. ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพรูปแบบต่างๆ เช่น วิธีการนับจำนวน วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการจัดกลุ่ม และแยกประเภทข้อมูล (Classification) การให้ความหมาย (Interpretation) การเชื่อมโยงเชิงตรรกะ (Logical Association) รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่าง และสร้างเป็นข้อสรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำหรับความคิดเห็นของ อิหม่ามและสัปบุรุษ โดยเก็บข้อมูลจำนวน 240 คนนี้เป็นส่วนหนึ่งของจำนวนตัวอย่างที่ได้จากการเก็บข้อมูลทั้งหมด 600 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนด้านการเมือง

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนด้านสังคม

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window โดยกำหนดค่าสถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง (ปัจจัยส่วนบุคคล และลักษณะชุมชน) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ดังตารางที่ 4

2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาชุมชน ทั้ง 3 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ

ค่ามัธยฐานเลขคณิต () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีจุดหมาย เพื่อศึกษาว่า บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมืองการปกครอง ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ, ระดับการศึกษาภาคสามัญ, ระดับการศึกษาภาคศาสนา, ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง, และการดำรงตำแหน่งอื่นในชุมชน) ที่มีผลกระทบกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิมรวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ลักษณะสภาพที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนเมือง (เขตเทศบาล) และชุมชนชนบท (นอกเขตเทศบาล) ที่มีผลกระทบกับบทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิมซึ่งในบทนี้ ได้นำผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษามาสรุป เพื่อเป็นการตอบวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งอภิปรายผล และนำเสนอแนะประกอบการศึกษาในครั้งต่อไปจากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนมุสลิม: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. อิหม่าม, คอเต็บ, บิหลั่น และคณะกรรมการมัสยิด ควรจะได้รับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาท

ด้านการไกล่เกลี่ยเมื่อมีข้อพิพาทระหว่างสัปบุรุษบทบาทในการรณรงค์ให้สัปบุรุษได้รู้จักประหยัด บทบาทในการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสัปบุรุษในชุมชน บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาแก่สัปบุรุษ บทบาทในการสอดส่องดูแลเยาวชนไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและการพนัน และบทบาทในการจัดการเรียนการสอนศาสนา เหล่านี้ควรจะส่งเสริม และสนับสนุนให้มาก ในการแสดงบทบาทตรงนี้

2. อิหม่ามควรได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณจากภาครัฐ และเอกชนอย่างเต็มที่เพื่อให้งานพัฒนาชุมชนที่ทำอยู่ดำเนินไปอย่างราบรื่น

3. อิหม่าม ควรจะเชิญ สัปบุรุษ และคณะกรรมการมัสยิดมาพบปะหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นให้บ่อยขึ้น เพื่อให้สัปบุรุษเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ทั้งนี้ อาจจะทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถคลี่คลายลงไปได้

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2521). จริยธรรมอิสลาม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กัลยา ผ่องเมธินทร์.(2534). ผลกระทบที่ภรรยามีส่วนร่วมหาเลี้ยงครอบครัวต่ออำนาจการตัดสินใจ และความคาดหวังทางอำนาจในครอบครัว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อการพัฒนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- โกวิท กังสนันท์. (2538, มีนาคม - เมษายน). การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีในการฝึกอบรมในหน่วยงาน. วารสารข้าราชการ 40.
- ขบวน พลตรี. (2544). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- คมสัน หุตะแพทย์. บรรณานิติการ(2527). พัฒนาสังคม. รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การ พัฒนาเอกชน, ม.ป.ท.
- คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย .(2542) . พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). สังคมและวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 73.
- จักรกฤษณ์ นรนิติ.(2527). ผดุงการบรรณานิติการ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. (2540). การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. (เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อริยา เสวตาเมธ.(2542). “นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน”. ในเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง เอ็นจีโอ 2000. ธารรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. บรรณานิติการ. ศูนย์เศรษฐกิจศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์.(2542). ประชาสังคมในมุมมองตะวันตกอ่าน และสอนที่จอห์นส์ ฮอปกินส์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์:วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อัล-กูราน.(1428). พระมหาคัมภีร์อัลกูราน. สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย ศูนย์กษัตริย์ฟ้าส์ต เพื่อการ พิมพ์อัลกูราน อัลมาดิเนห์ อัลมุเนาวาเราะห์ ราชอาณาจักร ซาอุดีอาระเบีย ปี ฮ.ศ.1428
- อุทัย หิรัญโต. (2519). สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ: โอออดิเยน สโตร์.
- ฮัมมุดะห์ อับดุลละตี. (ม.ป.ป). ศาสนาอิสลาม. แปลจาก Islam in Focus โดยอาหมิน บินกาซัน. กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม
- Bass, B.M. Bass (1997). Hand book of leadership New York.
- Broom, L.,&Schlznick. (1976). P, Sociology. New York: Harper & Row.

Cohen &Orbuch, (1990). Introduction to sociology. Singapore: McGraw-Hill.

Edwards, Paul (Ed). (1997). The Encyclopedia of philosophy. 1-2 ,8 vols. New York: Macmillan